

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 8, NO 16, STIP, 2023

ГОД. VIII, БР. 16
ШТИП, 2023

VOL. VIII, NO 16
STIP, 2023

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 8, Бр. 16
Штип, 2023

Vol. 8, No 16
Stip, 2023

PALMK, VOL 8, NO 16, STIP, 2023

DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM23816>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercreysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска
Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>. Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstev Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Сунчана Туксар, член на Уредувачкиот одбор на „Палимпсест“

FOREWORD

Sunčana Tuksar, member of the Editorial Board of Palimpsest

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 **Rossella Montibeler**

QUOTIDIANI ITALIANI E COVID-19: L'INFLUSSO DELLA PANDEMIA SULLA LINGUA

Rossella Montibeler

ITALIAN NEWSPAPERS AND COVID-19: THE PANDEMIC'S IMPACT ON THE LANGUAGE

25 **Sevda Kaman, Şeyma Ebru Koca, Nur Kılıçaslan, Muhammed Durmaz**

SEKSENLİ YILLARDAN GÜNÜMÜZE DEĞİŞEN ÖĞRENCİ ARGOSU

Sevda Kaman, Şeyma Ebru Koca, Nur Kılıçaslan, Muhammed Durmaz

STUDENT SLANG AND THE CHANGE IN STUDENT SLANG FROM THE EIGHTIES TO THE PRESENT

45 **Jonida Cungu, Teuta Toska**

PREPOSITIONS FROM A SEMANTIC POINT OF VIEW

57 **Blerta Ceka, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska**

DIE SOZIALE BEDEUTUNG VON ANGLIZISMEN IN DER DEUTSCHEN JUGENDSPRACHE: EINE VERGLEICHENDE ANALYSE ZWISCHEN 'DER STANDARD' UND 'COOL MAGAZIN'

Blerta Ceka, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska

THE SOCIAL SIGNIFICANCE OF ANGLICISMS IN GERMAN YOUTH LANGUAGE: A COMPARATIVE ANALYSIS BETWEEN 'DER STANDARD' AND 'COOL MAGAZIN'

67 **Марија Стојаноска, Виолета Јанушева**

СЛОЖЕНИТЕ ГЛАГОЛСКИ ФОРМИ ВО НАСЛОВИТЕ НА МАКЕДОНСКИТЕ ЕЛЕКТРОНСКИ МЕДИУМИ

Marija Stojanoska, Violeta Janusheva

THE COMPLEX VERB FORMS IN THE HEADLINES OF THE MACEDONIAN ELECTRONIC MEDIA

75 **Игор Станојоски**

МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА РОМАНОТ „ПРАЗНА МАПА“ ОД АЛЕНА МОРНШТАЈНОВА

Igor Stanojovski

PAST TENSES IN THE MACEDONIAN TRANSLATION OF THE NOVEL "BLIND MAP" BY ALENA MORNŠTAJNOVÁ

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 85 Марија Ѓорѓиева-Димова**
АПОСТРОФИЧНОТО ПЕЕЊЕ НА КОЧО РАЦИН
Marija Gjorgjieva-Dimova
THE APOSTROPHE IN KOCHO RACIN'S LYRIC
- 97 Danijela Kostadinović**
COSMOGONIC AND APOCALYPTIC VISION OF THE WORLD IN THE
PROSE OF ŽIVKO ČINGO
- 107 Mihrije Maloku-Morina**
SISTER CARRIE: TRAITS OF DREISER'S SELF-IDENTIFICATION
- 117 Turgay Kabak**
BİR KÜLTÜR TAŞIYICISI BİREY OLARAK İMDAT SANCAR VE BAYBURT
SAĞDIÇ DÜĞÜNLERİ
Turgay Kabak
İMDAT SANCAR AND BAYBURT SAĞDIÇ (BEST MAN'S) WEDDINGS AS
CULTURAL HERITAGE
- 129 Татьяна Вукелич**
ЛОЛИТА – ИКОНА И ДЕВУШКА С ОБЛОЖКИ
Tatjana Vukelić
LOLITA – FROM AN ICON TO A COVER GIRL

КУЛТУРА / CULTURE

- 143 Dejan Malčić**
IL POSTMODERNISMO NEL CINEMA DI DARIO ARGENTO E BRIAN DE
PALMA
Dejan Malčić
POSTMODERNISM IN THE CINEMA OF DARIO ARGENTO AND BRIAN
DE PALMA
- 153 Екатерина Намичева-Тодоровска, Петар Намичев**
РУСКИТЕ АРХИТЕКТИ ВО СКОПЈЕ ВО ПЕРИОДОТ МЕЃУ ДВЕТЕ
СВЕТСКИ ВОЈНИ
Petar Namichev, Ekaterina Namicheva-Todorovska
THE RUSSIAN ARCHITECTS OF SKOPJE IN THE PERIOD BETWEEN THE
TWO WORLD WARS

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 167 François Schmitt**
APPROCHE INTERCULTURELLE OU CO-CULTURELLE DE L'ALTÉRITÉ
DANS LE *CADRE EUROPEEN COMMUN DE RÉFÉRENCE POUR LES
LANGUES* ET SES OUVRAGES COMPLÉMENTAIRES ?
François Schmitt
INTERCULTURAL OR CO-CULTURAL APPROACH TO OTHERNESS
IN THE COMMON EUROPEAN FRAMEWORK OF REFERENCE FOR
LANGUAGES AND ITS COMPLEMENTARY WORKS?
- 179 Anastazija Kirkova-Naskova, Ivana Duckinoska-Mihajlovska**
EXPLICIT INSTRUCTION OF PRONUNCIATION LEARNING STRATEGIES
AND WORD-STRESS RULES: EXAMINING LEARNERS' REFLECTIONS
FROM DIARY ENTRIES
- 191 Mirvan Xhemali, Hysen Kasumi**
TEACHERS' PERCEPTIONS OF THE IMPORTANCE OF LINGUISTICS IN
THE TEACHING OF SPEAKING SKILLS IN EFL – A CASE STUDY IN THE
REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA
- 203 Andrea Frydrychová**
PRAGMATISCHE PHRASEME IN AUSGEWÄHLTEN DAF-LEHRWERKEN
FÜR DIE NIVEAUSTUFE A1
Andrea Frydrychová
PRAGMATIC PHRASEMES IN SELECTED GFL TEXTBOOKS FOR THE
LEVEL A1
- 215 Marsela Likaj, Ema Kristo**
VERMITTLUNG LITERARISCHER TEXTE IN BÜCHERN UND
METHODEN ZUM ERLERNEN EINER FREMDSPRACHE (AM BEISPIEL
DER DEUTSCHEN SPRACHE)
Marsela Likaj, Ema Kristo
TRANSMISSION OF LITERARY TEXTS IN BOOKS AND METHODS
FOR FOREIGN LANGUAGE LEARNING (THE CASE OF THE GERMAN
LANGUAGE)

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 229 Весна Мојсова-Чепишевска**
ШОПОВ ЦЕЛ ЖИВОТ СЕ ЗАЛАГАШЕ МАКЕДОНИЈА ДА ЗРАЧИ ВО
КУЛТУРНИОТ МОЗАИК НА СВЕТОТ
Vesna Mojsova Chepishevska
SHOPOV, THROUGHOUT HIS ENTIRE LIFE, HAS STANDED FOR
MACEDONIA TO RADIATE IN THE CULTURAL MOSAIC OF THE WORLD

- 241 Биљана Рајчинова-Николова**
ВИСТИНСКО УПАТСТВО ЗА КРИТИЧКИТЕ СПОСОБНОСТИ НА
МАКЕДОНСКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО 19 ВЕК (КОИ *МАКЕДОНСКАТА*
КНИЖЕВНА КРИТИКА ВО XIX ВЕК ОД СЛАВЧО КОВИЛОСКИ, СКОПЈЕ,
ИМЛ, 2022)
Biljana Rajčinova-Nikolova
A REAL GUIDELINE FOR THE CRITICAL SKILLS OF THE MACEDONIAN
INTELLIGENCE IN THE 19TH CENTURY (TOWARD TO *MACEDONIAN*
LITERARY CRITICISM IN THE XIX CENTURY BY SLAVČO KOVILOSKI,
SKOPJE: IML, 2022)
- 253 Иван Антоновски**
ДОРЕЧУВАЊЕ ЗА АНТЕВОТО И АНТЕВСКОТО ПЕЕЊЕ И МИСЛЕЊЕ
СО НОВИ ИСЧИТУВАЊА
Ivan Antonovski
DISCLOSURE ON POETRY AND THE OPINION OF ANTE POPOVSKI
WITH NEW READINGS
- 265 Лидија Камчева Панова**
„ВОВЕД ВО АНАЛИЗА НА ДИСКУРС“ – ПЕРСПЕКТИВИ И
ПРЕДИЗВИЦИ
Lidija Kamceva Panova
“INTRODUCTION TO DISCOURSE ANALYSIS” – PERSPECTIVES AND
CHALLENGES

ДОДАТОК / APPENDIX

- 273 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ**
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

РУСКИТЕ АРХИТЕКТИ ВО СКОПЈЕ ВО ПЕРИОДОТ МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ

Екатерина Намичева-Тодоровска

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Северна Македонија
ekaterina.namiceva@ugd.edu.mk

Петар Намичев

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Северна Македонија
petar.namicev@ugd.edu.mk

Апстракт: Во годините по Првата светска војна, по 1918 година, во новонастанатото Кралство на СХС, неопходна била потребата од обнова на разрушениот градежен фонд во градовите. Во продукцијата на станбената архитектура на Скопје во периодот од 1922 до 1941 година особен белег оставиле архитектите и инженери, емигранти од Русија, кои во текот на 1919-1921 година се населиле во Скопје: Иван Артемушкин, Борис Дутов, Евгениј Дацков, Вјачеслав Бујко, Ефраим Бронштејн, Николај Бурхановски, Константин В. Хоменко... Неколкумина руски архитекти кои преку времените работи во општинските служби на техничкото одделение се здобиваат и со добра репутација, но и со одреден почетен финансиски капитал, веќе од средината на 20-тите години на 20 век отвораат самостојни технички бироа: Вјачеслав Бујко; Борис Дутов – Техничко биро „Вардар“ (1921-1922); Константин Хоменко – Техничко биро „Култура“ (1923).

Целокупната продукција на сите овие архитекти и инженери, од која во суштина било формирано централното градско јадро на Скопје, во најголем дел, трајно било уништено со земјотресот од 1963 година. Во овој труд се прави преглед на архитектите и инженерите, емигранти од Русија, кои во текот на 1919-1921 година се населиле во Скопје.

Клучни зборови: *станбена архитектура, руски архитекти, архитектонско биро, Скопје.*

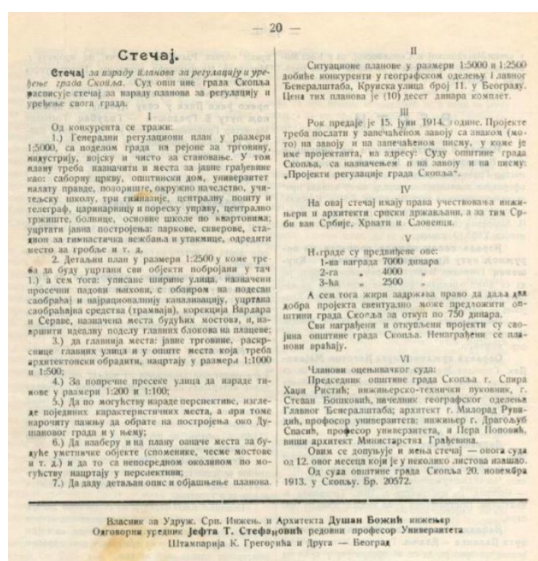
Вовед

Во Скопје, од почетокот на XX век и потоа до 1914 година, европеизацијата во архитектонскиот израз на новоизградените објекти била постепено спроведувана, во согласност со начелата на академизмот, единствено при објектите градени за потребите на османската администрација и војска. Тајфите градители од Македонија, иако не биле академски образовани, работејќи низ целиот Балкан, ги пренесувале стекнатите искуства и матриците од новите стилски обрасци и градежни техники, видени во Белград, Солун, Софија, Сараево, Букурешт. Нив ги имплементирале врз

новонарачаните објекти во Скопје со голема креативност. Архитектонското творештво со обележја на стилски обрасци на академизмот во кои биле употребени елементи од минати историски стилови (најчесто ренесансни и барокни форми), со мноштво пиластри, фронтони, декорации, профилации, столбови и капители од различни стилски матрици, постепено го истиснувал традиционалниот архитектонски израз. Ова творештво е елаборирано во неколку досега објавени студии (Константиновски, 2001; Томовски, 2003; Грчев, 2003) каде се класифицираат одделните објекти во соодветните стилски рамки и се датираат, во согласност со расположливите податоци.

Развој на урбаната слика на Скопје во 1914-1918

Почнувајќи од 1912 година воената управа на актуелната администрација, а по упатство на полковникот Стеван Бошковиќ, началник на Географското одделение на Генералштабот, биле ангажирани воени топографи кои изработиле ситуационен план на градот, со што започнал процесот на урбанистичкото планирање на Скопје. Во 1914 година, по Балканските војни, новонастанатата општествена промена донела и услови за распишување на првиот конкурс за урбанистичко решение на градот (објавен на 12 јануари 1914 година во Српски технички лист, бр. 2, год. XXV, 20, Београд).

Слика 1

Објава на конкурсните пропозиции за изработка на планови за регулација и уредување на град Скопје објавен на 12 јануари 1914 година во Српски технички лист, бр. 2, год. XXV, 20, Белград

Пропозициите наложувале изработка на „Генерален регулационен план во размер 1 : 5000“, со поделба на градот на реони за трговија, индустрија, војска и само за домување. Во планот било истакнато назначувањето на локации за јавни градби (соборна црква, општински дом, универзитет,

палата на правдата, театар, окружно начелство, учителско училиште, три гимназии, централна пошта и телеграф, царинарница и даночна управа, централен пазар, болница, основни училишта по квартави), како и локации за јавни простори (паркови, скверови, стадион за гимнастички вежби и натпревари, градски гробишта и друго). Конкурсните работи ги оценувала петчлена комисија: Спиро Хаџи Ристик¹ - претседател на Општината на градот Скопје; Стеван Бошковиќ – началник на Географското одделение на Генералштабот; архитект проф. Милорад Рупидиќ; инженер проф. Драгољуб Спасиќ; виш архитект Пера Поповиќ од Министерството за градежништво („Скопски гласник“, бр. 29 и 30, септември 1929).² Првонаграденото решение, дело на арх. Димитрие Т. Леко³ е „првиот модерен урбанистички план на Скопје, конципиран врз основа на нови европски научни сознанија во урбанизацијата, со нагласен академски манир“ (Завод за урбанизам и архитектура, Скопје, 1962, стр. 14) преку воспоставување на регулациони линии на уличните фронтови и артикулирање на целокупниот корпус на новопланираните урбани зони.

Слика 2

Регулационен план на Скопје од 1914 година; автор: арх. Димитрие Леко-ДАРМ

¹ Спиро Хаџи Ристик – градоначалник на Скопје во 1912 година;

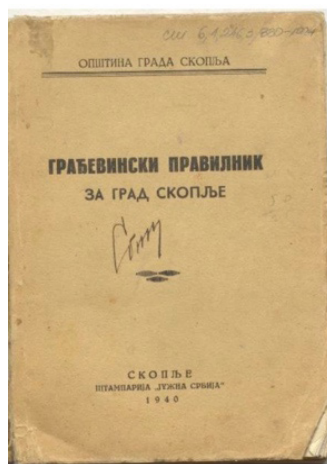
² Српски технички лист, орган Удружења српских инжењера и архитеката, Београд, бр. 2, 12 јануари 1914, 20.

³ Леко Т. Димитрие – архитект (1863, Белград – 1914, Крагуевац). Студирал во Цирих и Атина. Проектот за урбанистичкиот план на Скопје бил првонаграден конкурсен труд, (Константиновски, 2001,) кој во виорот на Првата светска војна бил изгубен. За среќа, една зачувана копија од планот била основа по 1920 година да биде започнат процес на урбанизација на Скопје врз чија основа биле развивани сите следни урбанистички решенија. Го изработил и урбанистичкиот проект за Битола во 1914 година („Српски технички лист“, бр. 18, Белград, 1914).

Регулациониот план од 1914 е првиот кој го претставува унитарниот модел на градот со јасно влијание од Vienna Ringstrasse на Froster и делото на Camilo Site во ‘уметничката креација на градовите’. Со овој модел, Димитрија Т. Леко го претставил европскиот градски модел за градот Скопје.

Воените случувања во периодот од 1914 до 1918 година не создале услови за почеток на реализација на регулациониот план на Леко, но сепак по 1918 година, со конституирањето на новата градска администрација на Скопје во рамките на Кралството СХС, се појавила потребата од продолжување на имплементацијата на планот. Со лошата повоена финансиска состојба на Општината, но и скудноста на стручно-технички лица, било невозможно брзо и систематски да биде изработен нов регулационен и нивелациски план на градот. Техничкото одделение во Општината на Скопје било пред огромен предизвик: притиснато од реализацијата на процесот на имплементирање на државниот концепт за што побрзо остварување на идејата за „асимилаторската и денационализаторската политика кон македонскиот народ, како една од спецификите на официјалната политика на новоформираната држава“ (Грчев, 2003), реализирана преку колонизаторските алатки за населување на српско население на територијата на Скопје. Оваа состојба довела до нагло зголемување на бројот на жителите, а со тоа и на потребата за екстензија на станбените зони, односно брзо урбанизирање и формирање на нови станбени маала на десната страна на реката Вардар (Буњаковец, Тафталиџе итн.).

Интензивирањето на градежните активности и брзата трансформација на урбаната и архитектонска слика на десниот брег на Вардар, направила голем притисок врз Градежното одделение на Општината кое, и покрај недостатокот на валиден план, се трудело да не отстапува многу од проектот на Димитрие Леко.

Слика 3

Насловна страница од Градежниот правилник за град Скопје за 1940 година врз чија основа биле спроведувани сите градежни закони во согласност со урбанистичкиот Регулационен план на Скопје, ДАРСМ

Градителите во Скопје по 1918 година

Во годините по Првата светска војна, по 1918 година, во новонастанатото Кралство на СХС, неопходна била потребата од обнова на разрушениот градежен фонд во градовите. Заради недостаток на соодветна високошколска институција во Скопје, најголемиот број на архитекти од Скопје се едуцирале на Архитектонскиот отсек при Техничката велика школа во Белград (Глигорије Томиќ, Јосиф Михајловиќ, Гаврило Томиќ) со што таа академска сцена имала големо влијание врз архитектонската продукција во Скопје. Особено биле влијателни идеите на проф. Никола Несторовиќ (Наука за стиловите), Драгутин Ѓорѓевиќ (Проектирање на јавни згради) и други, како и на нивните следбеници Димитрије М. Леко, Александар Ѓорѓевиќ, Милутин Борисављевиќ и други (Кадијевиќ, 1994).

Или како што посочува Кадијевиќ: „Академизмот во српската архитектура од 1864-1914 година има позитивно значење и придонесува за консолидација на струката и развојот на нејзините институции. Увозната академска ненационална архитектура, и покрај отпорот на идеолозите на српскиот стил, ги осовременила заостанатите, посториентални амбиенти на српските градови и ги насочила генерациите неимари кон културно развиената Европа. Нивното творечко созревање не би било успешно да не се школувале и образувале на европските академии“ (Кадијевиќ, 1994).

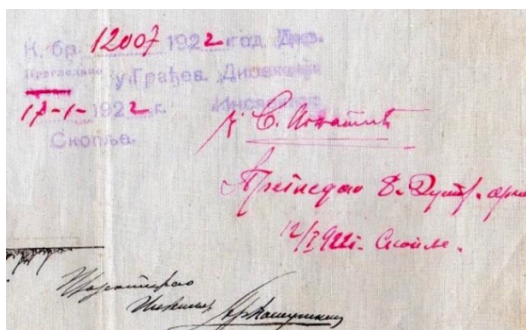
Во продукцијата на станбената архитектура на Скопје во периодот од 1922-1941 година особен белег оставиле архитектите и инженери, емигранти од Русија, кои во текот на 1919-1921 година се населиле во Скопје: Иван Артемушкин, Борис Дутов, Евгениј Дацков, Вјачеслав Бујко, Ефраим Бронштејн, Николај Бурхановски, Константин В. Хоменко и други.

Еден од најпознатите архитекти, Артемушкин, во периодот на неговата најголема продукција од 1930 до 1938 година, ги создал своите најголеми архитектонски дела, балансирајќи помеѓу академистичките и модернистичките методи, како архитектонски одговор на проектанстскиот проблем. Притоа, тој при одредени наредби, онаму каде може да најде на инвеститор со соодветно изграден вкус на новите тенденции, на експлицитен начин ги применува сите постулати на модернистичкото движење: беспрекорната функционална организација, дефинираниот конструктивен систем, соодветното поедноставено обликување на фасадниот волумен и сл.

Високоедуцирани технички кадри во техничката дирекција на градската Општина во Скопје

Во Техничката дирекција на градската Општина во Скопје, до крајот на 1919 година, градежната служба почнала да се модернизира преку воведување на звањето архитект, за што биле ангажирани малубројните домицилни едуцирани градежни инженери и архитекти (Рудолф Вошта, Момчило Томиќ). Така, паралелно со подготовката на урбанистичките планови на градот, било спроведувано и стандардизирањето на градежна регулатива со донесувањето на закон преку кој бил отворен пат за регулацијата на планираните урбани целини. Оваа регулатива била важна законска алатка која, иако релативно

бавно (1919-1922 година), започнала да биде имплементирана преку архитектите и инженерите на Техничкото одделение на градската Општина. Одделението било задолжено за изработка на проекти и пресметки за сите технички работи на Општината, изработувало правилници и уредби во согласност со Градежниот закон, издавало градежни дозволи за изградба и реконструкции на приватни и јавни објекти, издавало протоколи и уверенија за регулационата линија и друго. Сите овие активности барале ангажирање на голем број високопрофесионални кадри. Токму заради своето академско знаење, новодоселените руски емигранти (архитекти, инженери и технички лица) – Евгеније Дацков, Иван Артемушкин, Ефраим Бронштејн, Константин В. Хоменко, Адолф Рубинштајн, Вјачеслав Бујко (ангажиран за градежните потреби на војската), Михаил Дворников (ангажиран за потребите на железницата) – во периодот од 1920 до 1922 година биле вработувани како надворешни соработници во Градежното одделение на Градската управа на Скопје. Тие најчесто биле ангажирани како надзорни инженери на санационите зафати на училишните згради кои биле оштетени од војните до 1918 година и кои биле приоритет во повоената обнова (Иван Артемушкин, Борис Дутов, Бурхановски, С. Бељаевски) или, пак, како ревизори-администратори за водење на градежно-техничката документација за индивидуалните барања за градби во рамките на Градежното одделение на Општината (Иван Артемушкин). Нивното познавање на статичките пресметки за новите конструктивни системи биле од пресудно значење за спроведувањето на модернизацијата во градбената политика на општинската техничка служба. Матвеев, на пример, ги работи сите статички пресметки за најголемиот дел од проектите на Артемушкин (Константиновски, 2001).

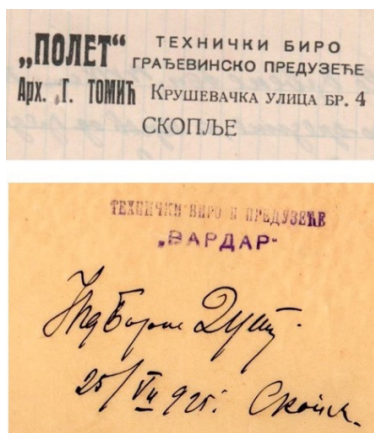
Слика 4

Иван Артемушкин, Борис Дутов и Евгениј Дацков на 12.1. 1922 година веќе се ангажирани во проектантски и надзорни работи на реализацијата на бројни комунални објекти кои ги изведувало Градежното одделение на Општината во Скопје

Подоцна тие, главно, биле и трајно вработувани во архитектонско-урбанистичките служби при Градежното одделение на Градската управа (Евгениј Дацков, Константин Хоменко, Георги Артуров Ландсберг и други).

Организирано во неколку оддели во Техничкото одделение како началници ги сретнуваме архитектите Рудолф Вошта (1919-1920 година), Хранислав Спасиќ, Петар Јанковиќ, Момчило Томиќ, Евгениј Дацков и Велимир Ставриќ, додека во работата на одделите во различни периоди биле вклучени архитектите Ефраим Бронштејн, Адолф Рубинштајн (1919-1924), Константин Хоменко (1920-1922), Иван Артемушкин (1921-1932), Борис Дутов (1920-21), Ѓорѓе Ристиќ (по 1932), Стефан Газикаловиќ (1924-1941) и други.

Неколкумина руски архитекти кои преку привремените работи во општинските служби на Техничкото одделение се здобиваат и со добра репутација, но и со одреден почетен финансиски капитал, веќе од средината на 20-тите години на XX век отвораат самостојни технички бироа (Вјачеслав Бујко; Борис Дутов – Техничко биро „Вардар“ (1921-1922); Константин Хоменко – Техничко биро „Култура“ (1923).

Слика 5

Печат на Техничко биро „Полет“ (горе), и потпис на арх. Борис Дутов (долу)

Целокупната продукција на сите овие архитекти и инженери, од која во суштина било формирано централното градско јадро на Скопје, во најголем дел трајно била уништена со земјотресот од 1963 година. Денес, во урбаното градско јадро како белег на минатото сè уште има објекти, за жал малку, од јавен и приватен карактер, кои сведочат за урбаната политика од почетокот на XX век во Скопје, но и потсетуваат на урбаната и архитектонска култура во одреден период и ја одржуваат меморијата за тоа време (Намичева и Намичев, 2018).

Биографии на руските архитекти од Скопје

Еден од најпознатите архитекти во периодот помеѓу двете светски војни е Иван Артемушкин кој во периодот од 1930 до 1938 година ги создава своите најголеми архитектонски дела, балансирајќи помеѓу академистичките и модернистичките методи, како архитектонски одговор на проектантскиот

проблем во градот Скопје. Според истражените податоци, архитектот Иван Артемушкин Георгиевич е роден 1885 година во Петроград, а починал во 1950 година во Пловдив. Се доселува во Скопје во 1920 година како руски емигрант. Работи за Техничкото одделение на градската Општина како надзорен архитект од 1921 година. Кон крајот на 20-тите години на 20 век отвора сопствено проектантско биро (во Пасаж Ароести). Станува еден од најпродуктивните проектанти во периодот меѓу двете светски војни во Скопје (познати објекти од Артемушкин кои денес ги знаеме се Арапска куќа и Куќата на д-р Рубен) во кои најчесто користи неокласични елементи сè до 1932 година кога ги прифаќа начелата на раномодерната. Во 1948 година заминува за Бугарија каде умира во 1950 во Пловдив (Константиновски, 2001, стр. 60).

Како втор највлијателен архитект во овој период го сметаме архитектот Борис Дутов роден 1894 година во Русија, а починал во 1941 година во Скопје. Тој е втор најпродуктивен градител во Скопје во периодот од 1922 до 1940 година. Во 1921 година станува претприемач со своето Техничко биро „Вардар“ проектирајќи индивидуални семејни куќи, станбени згради (околу 322 објекти), стопански и трговски објекти (кино „Вардар“, Клубот на скопските Евреи и др.) (Константиновски, 2001, стр. 72).

Следната групација на архитекти и инженери се издвојуваат во периодот како значајни за урбаниот развој на градот Скопје, придонесуваат за целокупната слика на градот: Евгениј Дацков Федорович, Вјачеслав Бујко Владиславович, Ефраим Бронштајн, Николај Бурхановски, Константин Владимирович Хоменко, Михаил Матвеев, Николај Никушкин, Адолф Рубинштајн, Михаил Петрович Дворников, Петар Ковиков.

Евгениј Дацков Федорович бил градежен инженер. Роден е во 1878 година во Полоцка, Русија, а починал на 18 мај 1938 година во Скопје. На 31.5.1904 година дипломирал на Високата инженерска школа во Петроград со титула градежен инженер. Во периодот помеѓу 1921 и 1938 година работи како овластен архитект и шеф на Градежното одделение на Општината во Скопје – во овој период поради ова бил надзор на речиси сите општински објекти. Во 1924 година одобрено му е извршување на јавна цивилна инженерска пракса во Кралството Југославија. Во 1938 година трагично загина на работното место.

Вјачеслав Бујко Владиславович бил воен инженер, роден на 7.9.1883 во Сужда, Русија, а нема податок каде починал. Потекнува од благородништвото на провинцијата Курск, источна Русија, додека во 1920 година емигрира во Скопје. Има неколку важни настани поврзани со неговото име: во 1922 година станува овластен градежен инженер ангажиран во воената команда во Скопје; од 1935 до 1937 година е претседател на Руската колонија во Скопје; во 1936 година го регистрира своето Техничко биро и претпријатие како овластен градежен инженер и член на Белградската инженерска комора; во периодот од 1933 до 1938 година реализирал многу мала проектантска продукција (околу 8 индивидуални куќи) со скромни архитектонски програми следејќи ги модерните тенденции.

Ефраим Бронштајн е роден во 1875 година. Вработен е како овластен архитект во Градежното одделение во Општината во Скопје во 1920 година. Бронштајн бил надзорник на поправките на Катлановска бања.⁴ Како еден од позначајните негови објекти е Палатата на ПТТ од 1922 година. Во 1927 година бил раководител на изградбата на Народниот театар во Скопје, а работи и на мали индивидуални станбени објекти во Скопје со многу скромни просторни и архитектонски програми.

Николај Бурхановски е архитект роден во 1885 година. Живее и работи во Скопје каде проектира индивидуални куќи (Константиновски, 2001, стр. 62).

Константин Владимирович Хоменко е роден на 21 мај 1880 година во Нежине, Русија. Во периодот од 1920 до 1922 година е шеф на Градежното одделение на Општинската управа на Скопје каде соработува со Лука Фрицханд и Иван Артемушкин на санација на старите училишни згради во Скопје. Од 1923 година почнува проектантска и претприемачка работа во своето Техничко биро „Култура“ во Скопје. Најзначаен негов проект е спомен црквата со костурница „Св. Архангел Михаил“ од 1933 (Храм Славе) во Скопје, подигната во спомен на загинатите српски војници на иницијатива на Министерството за војска на Кралството Југославија.

Михаил Матвеев бил инженер роден во 1889 година, а починал во 1946 година во Скопје. Се доселува во Скопје во 1920 година како руски емигрант. Бил овластен градежен инженер – работел статичко проектирање на објектите. Најчест соработник на Артемушкин. Основал сопствено биро и проектирал индивидуални станбени куќи (околу 50-тина) (Константиновски, 2001, стр. 83).

Николај Никушкин бил градежен инженер и претприемач, основач на бирото „Труд“ кое уште во 1921 година се вклучува во изведба на проекти од Градежната дирекција на Општината во Скопје.

Адолф Рубинштајн, исто така, бил инженер. Од 1919 до 1924 година бил шеф на Окружната градежна секција во скопската Општина, а потоа од 1925 во Министерството за градежништво во Белград.

Михаил Петрович Дворников е, исто така, градежен инженер кој во 1921 година емигрирал од Галиполе во Кралството СХС со Автомобилската чета на Техничкиот полк на Руската армија. Се населил и живеел во Скопје и бил вработен како архитект во Техничкото одделение на Општината во Скопје. Во 1946 година бил ангажиран како инженер во железничката служба во Скопје. Најпознат објект од него е станбениот објект (П+3) на железничарите во Скопје (агол од ул. „Борка Талески“ и ул. „Рајко Жинзифов“ во Скопје) од 1946 година.

Заклучок

Во продукцијата на станбената архитектура на Скопје во периодот од 1922 до 1941 година особен белег оставиле архитектите и инженери, емигранти од Русија, кои во текот на 1919-1921 година се доселиле во Скопје:

⁴ ДАРМ-6.1.2/184-185

Иван Артемушкин, Борис Дутов, Евгениј Дацков, Вјачеслав Бујко, Ефраим Бронштејн, Николај Бурхановски, Константин В. Хоменко...

Еден од најпознатите архитекти, Иван Артемушкин, во периодот на неговата најголема продукција, 1930-1938 година, ги создал своите најголеми архитектонски дела, балансирајќи помеѓу академистичките и модернистичките методи, како архитектонски одговор на проектантскиот проблем. Притоа, тој при одредени нарачки, онаму каде што можел да наиде на инвеститор со соодветно изграден вкус за новите тенденции, на експлицитен начин ги применува сите постулати на модернистичкото движење: беспрекорната функционална организација, дефинираниот конструктивен систем, соодветното поедноставено обликување на фасадниот волумен и слично.

Библиографија

- [1] Грчев, К. (2003). Архитектонските стилови. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.
- [2] Кадијевић А. (1994). Допринос руских неимара-емиграната српској архитектури измеѓу два светска рата. У: Руси без Русије. Српски Руси (ур. Бранковић З.). Београд: Дунај.
- [3] Константиновски, Ѓ. (2001). Градителите во Македонија XVIII-XX век. Табернакул, Скопје.
- [4] Намичева Е., П. Намичев (2018). Значењето на скопските палати во формирањето на урбаниот развој на градот Скопје од 1920-тите години. *Природни ресурси и технологии*, 12 (12). стр. 113-121. ISSN 185-6966, Штип, Универзитет „Гоце Делчев“.
- [5] Томовски, Крум. (2003). Архитектурата и монументалната уметност во Скопје меѓу двете светски војни. Скопје: Музеј на град Скопје.

- [6] Marina. O. Penčić. D. (2011). Prostorno planiranje u Jugoslovaniji Evropi, Urban transformation of Skopje Fragmented city-legacy from the history, Историјски институт, *Зборник радова, књига 24*.

Petar Namichev

Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Ekaterina Namicheva-Todorovska

Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

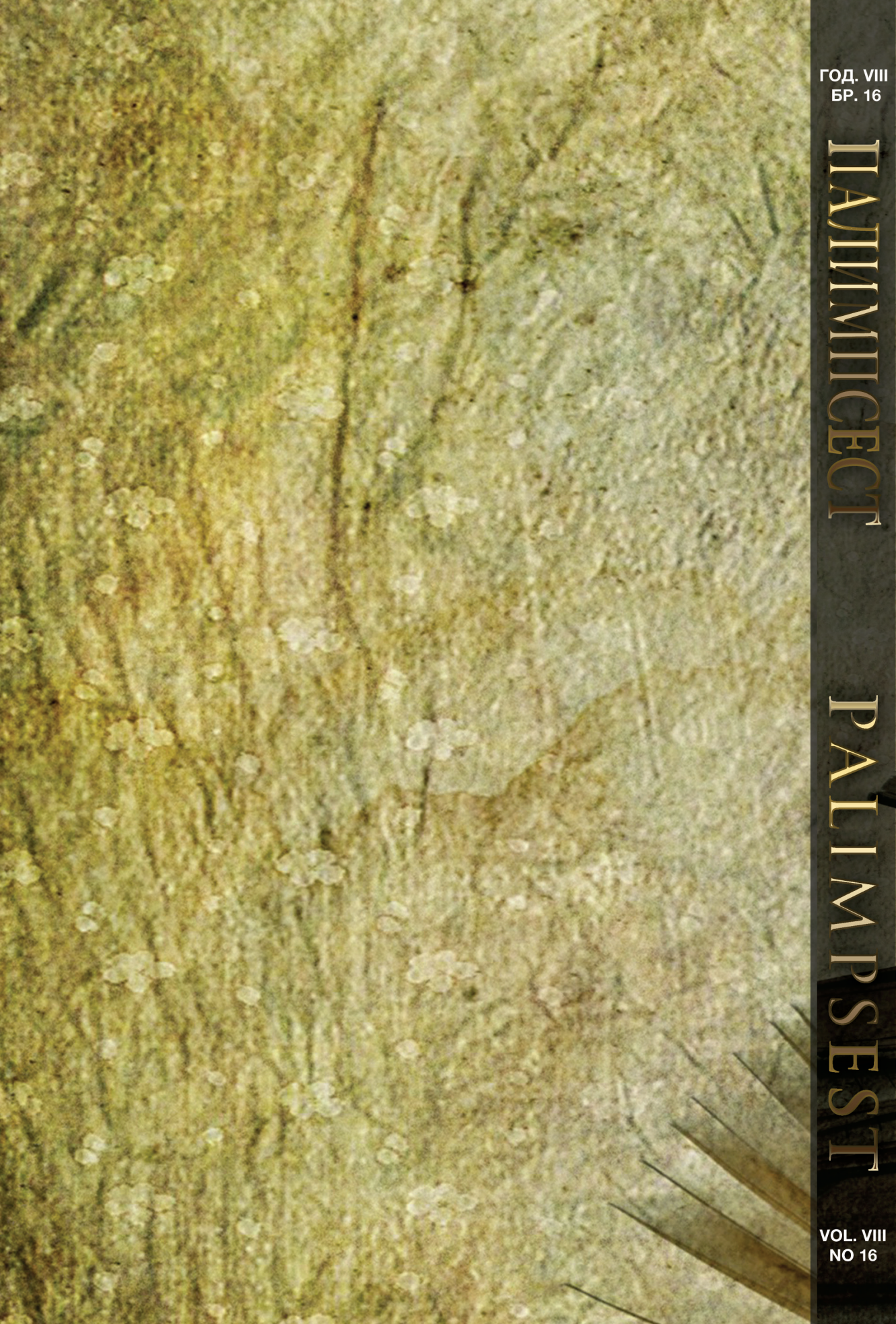
The Russian Architects of Skopje in the Period between the Two World Wars

Abstract: In the years after the First World War, after 1918, in the newly formed Kingdom of SHS, the need to rebuild the destroyed buildings in the cities was necessary. In the production of the residential architecture of Skopje in the period from 1922-1941 architects and engineers, emigrants from Russia, during 1919-1921 left a special mark while settling in Skopje: Ivan Artemushkin, Boris Dutov, Evgenij Datskov; Vyacheslav Bujko, Efraim Bronstein, Nikolai Burhanovski, Konstantin V. Khomenko... A few

Russian architects who, through temporary work in the municipal services of the technical department, acquired a good reputation, but also some initial financial capital, already from the mid-1920s opened independent technical bureaus (Vyecheslav Bujko; Boris Dutov – technical bureau “Vardar” (1921-22); Konstantin Khomenko - technical bureau “Kultura” (1923).

The entire production of all these architects and engineers, which essentially formed the central city core of Skopje, was for the most part permanently destroyed by the earthquake of 1963. This paper reviews the architects and engineers, emigrants from Russia, who settled in Skopje during the period 1919-1921.

Keywords: *residential architecture; Russian architects; architectural office; Skopje.*

ГОД. VIII
БР. 16

ПАЛИМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VIII
NO 16